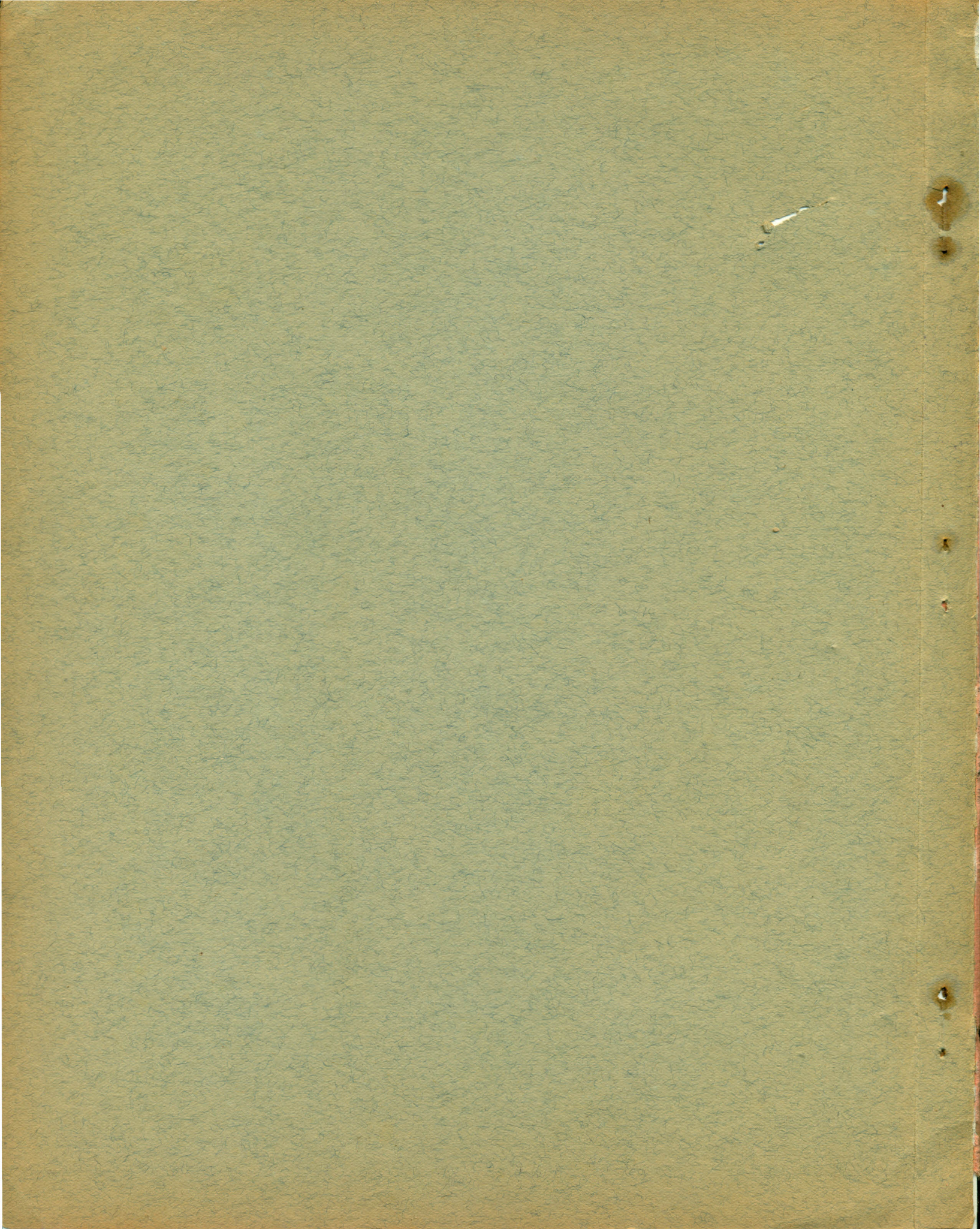

OP OR
JOS. DIETZGEN.

[illegible]

I.	Inleiding.....	blz.	1
II.	Het reine verstand of het denkvermo- gen in het algemeen.....	blz	13
III.	Het wezen der dingen.....	blz	29
IV.	De praktijk van het verstand in de natuurwetenschap	blz	49
	a. Oorzaak en werking.		
	b. Geest en materie.		
	c. Kracht en stof.		
V.	"Praktisch verstand" of moraal.....	blz	65
	a. Het wijze, het verstandige.		
	b. Het zedelijk, goede.		
	c. Het Heilige.		

Uitgegeven door de G.I.C.

Hernand

De "philosophie van Dietzgen" als een wapen
in de klassenstrijd.

De "philosophie van Dietzgen", zooals hij vaak wordt genoemd, is voor de arbeidersklasse van groote beteekenis, omdat hij in werkelijkheid niet de "philosophie van Dietzgen", maar de "philosophie van het proletariaat" is, zooals ook Dietzgen zelf uitstekend tot uitdrukking bracht.

In de kapitalistische klasse-maatschappij is het denken tot een monopolie van de bezittende klassen geworden. De arbeiders "mogen" alleen nadenken, wat de bourgeoisie hen heeft voorgedacht. En wat denkt de bourgeoisie hen voor?

Om de "philosophie van de bourgeoisie" te begrijpen, moeten we teruggaan naar de tijd van de Fransche Revoltie van 1789, die een einde maakte aan de heerschappij van de adel. Deze heerschappij was een overblijfsel uit de tijd van de Middeleeuwen, die echter niet meer in de toenmalige maatschappij paste, evenmin als de heerschappij van de bourgeoisie in de tegenwoordige maatschappij past. Voor de handhaving van zijn heerschappij maakte de adel natuurlijk gebruik van het geweld, evenals de bourgeoisie dat nu doet. Maar, alweer, evenals de bourgeoisie nu, had hij daaraan niet genoeg. Ter "rechtvaardiging" van zijn heerschappij had hij ook nog een eigen wereldbeschouwing, "philosophie" noodig. Deze hield in, dat de rechten van de adel van goddelijke oorsprong waren. De koning regeerde "bij de gratie gods", het geboorterecht van de adel berustte op "goddelijke beschikking". De toenmalige heerschappij van de adel werd door hem en zijn handlanger, de geestelijkheid, voor heilig, goddelijk en onaantastbaar verklaard. Het geloof was een wapen in handen van de adellijke klassen.

Maar de bourgeoisie, toen een klasse in opkomst, had hier tegen zijn eigen wapen. De opkomst van de bourgeoisie ging hand in hand met de opkomst van de techniek en de wetenschap. De wetenschap was het wapen bij uitnemendheid in handen van de bourgeoisie. Tegenover het geloof van de reactionaire klasse stelde hij de rede. En met dit wapen versloeg hij de filosofie van de heerschende klassen.

Weliswaar kan de kapitalistische maatschappij niet bestaan zonder wetenschap, speciaal natuur-wetenschap, maar daarmee is deze wetenschap nog niet tot maatschappelijk eigendom geworden. De wetenschap in de kapitalistische maatschappij heeft geen andere functie dan die van productiemiddel, hij is niet principieel verschillend van een kolenmijn of een locomotief. En evenals deze is hij geen maatschappelijk bezit, maar privaatzit in handen van de kapitalisten. En evenals de bourgeoisie er met al zijn macht voor vecht, het privaatzit aan kolenmijnen en locomotieven te handhaven, zoo moet hij er ook voor vechten de wetenschap als een monopolie voor zich te behouden. Daarom geeft hij aan de wetenschap een goddelijke schijn, stelt hem voor als iets buitengewoons, waar de arbeiders met hun profane handen hebben af te blijven. De "rede" werd voor de bourgeoisie niet alleen een wapen, maar ook een god. Het is dezelfde god, die nog tijdens de Fransche revolutie in de straten van Parijs werd rondgereden, als de bevrijder van de bourgeoisie en die nu in de kerken wordt aanbeden.

De wetenschap in het kapitalisme is v a k -wetenschap, is de functie van een bepaald soort, gekwalificeerde arbeid. In het kapitalisme reproduceert elke arbeidskracht, ook de "wetenschappelijke", zich zelf. Of, met andere woorden, de wetenschap in het kapitalisme is in handen van een bepaalde k a s t e van "wetenschappelijke" arbeiders, intellectueelen. De breede massa wordt hier verre van gehouden. Daardoor krijgt de beoefening van de wetenschap onder het kapitalisme het karakter van een godsdienst, evenals de kerk heeft de wetenschap zijn hooge priesters, zijn domine's en zijn massa geloovigen.

Want het is niet zoo, dat de wetenschap in het kapitalisme, in tegenstelling met de godsdienst zoekt naar de "waarheid", de getrouwe weergave van de werkelijkheid. Dat is slechts in zooverre het geval als de klassebelangen van de bourgeoisie dat noodig en mogelijk maken, b.v. bij de natuurwetenschap. Een groot deel van de officieele wetenschap heeft echter op de naam "wetenschap" niet eens recht, de theologie, de burgerlijke economie, de burgerlijke geschiedschrijving, de burgerlijke filosofie. Uit de boeken waarin deze worden behandeld kan men heel veel leeren over de klassebelangen van de bourgeoisie, maar heel weinig over de onderwerpen die zij zeggen te behandelen. En zelfs bij de natuurwetenschap, die in veel mindere mate door de klassebelangen van de bourgeoisie en in veel mindere mate door de werkelijkheid wordt bepaald, blijft het waar, dat de breede massa slechts kan aanvaarden "wat de heeren wijzen" zonder in staat te zijn wetenschappelijke hypothese van speculatieve onderstelling te onderscheiden.

En juist daardoor, doordat de beoefening der wetenschap geschiedt in de vorm van een godsdienst oefening, waar ook de domine de eenige is die denkt, daardoor wordt het de bourgeoisie ook mogelijk de wetenschap zelf tot god te maken. Het gebouw, de kerk, wordt geleverd door de kapitalistische productieverhoudingen. De god levert de bourgeoisie hierbij, door de wetenschap en de "rede" voor te stellen als zelfstandige machten en te vergeten dat deze hun beteekenis slechts ontleenen aan de hen omringende materiele wereld, dat zij zonder deze niet kunnen bestaan.

De arbeidersklasse kan hier echter niet mee tevreden zijn. Hij moet de wetenschap, zooals alle productiemiddelen onteigenen en tot maatschappelijk bezit maken. Hij moet de reproductie van de wetenschappelijke arbeidskracht, zooals die van elke arbeidskracht, tot een maatschappelijke functie maken. In de revolutie vernietigt het proletariaat de kerk die de vergoddelijkte wetenschap herbergt.

Maar wil het proletariaat deze kerk inderdaad durven vernietigen, dan moet het allereerst weten, dat deze kerk alleen een burgerlijke fetisch bevat. Het moet dus de wetenschap de goddelijke schijn waarmee de bourgeoisie hem heeft omkleed, ontnemen en laten zien, wat de wetenschap i s . Hiertoe dient het werk van Dietzgen.

Maar bovenal, zooals de bourgeoisie het wapen van de natuurwetenschap noodig had om zich van de adellijke klassen te bevrijden, zoo heeft het proletariaat het wapen van de w e t e n s c h a p i n h e t a l g e m e e n noodig.

De wetenschap van de bourgeoisie kan nooit in overeenstemming zijn met de werkelijkheid. De werkelijkheid is waarde- en meerwaardeproductie, uitbuiting, accumulatie van bezit en van ellende. Maar

deze werkelijkheid heeft een andere werkelijkheid tot gevolg, die van de klassenstrijd en deze kan de bourgeoisie niet zien, omdat hij zijn heerschappij in gevaar brengt. Daarom kan de bourgeoisie geen wetenschappelijke economie hebben. Het proletariaat echter hoeft zijn oogen voor deze werkelijkheid niet te sluiten, integendeel. En daarom kan pas het proletariaat een wetenschappelijke economische theorie ontwikkelen - en als wapen gebruiken tegen de bourgeoisie, door hiermee de onvermijdelijke ondergang van de bourgeoisie en de zekere overwinning van het proletariaat te voorspellen, door hiermee de bewegingswetten van het kapitalisme en die van de komende communistische maatschappij te ontdekken.

De werkelijkheid is, dat de geschreven geschiedenis tot op dit oogenblik een geschiedenis van klassenstrijden was en dat deze klassenstrijd voortdurend omwentelingen van de maatschappij heeft teweeg gebracht, een oude heerschende klasse overwonnen en een nieuwe maatschappij opgericht. Maar alweer, de bourgeoisie kan dit niet zien en het proletariaat moet dit zien. Daarom kan alleen het proletariaat een wetenschappelijke geschiedschrijving hebben.

De werkelijkheid is, dat de maatschappij zich ontwikkelt door klassenstrijd en niet doordat de menschen steeds "beter" en "braver" worden. De maatschappij ontwikkelt zich door de werking van grijpbare krachten en niet door die van geheimzinnige machten. Maar terwijl de bourgeoisie daar zijn oogen voor moet sluiten, is dit inzicht juist één der grondslagen van de proletarische bevrijdingsstrijd. Daarom kan niet de bourgeoisie, maar alleen het proletariaat een wetenschappelijke filosofie hebben.

De werkelijkheid is, dat de wereld één geheel is, alle dingen samenhangen. De bourgeoisie kan dit niet zien, want deze samenhang voorspelt en bewerkt zijn eigen ondergang. Maar het proletariaat moet zich van deze samenhang bedienen. Het moet weten, dat het de bourgeoisie slechts kan verslaan, als het hem verslaat o v e r a l , o p e l k g e b i e d . Tegenover de burgerlijke mystiek van het verheffen van de geest boven de stof, van het "hoogere" boven het "lagere", moet het een filosofie ontwikkelen die de eenheid van de wereld leert. Tegenover de burgerlijke mystiek, die de geest verheerlijkt en vergoddelijkt en daarmee de burgerlijke maatschappij-orde, het bestaan van hooge priesters van de geest "rechtvaardigt", moet het proletariaat zijn filosofie stellen, die de "geest" uit zijn goddelijke afzondering neerhaalt en hem toont in relatie met de overige wereld.

Het proletariaat moet de bourgeoisie verslaan en heeft daarbij een machtig wapen in zijn proletarische wetenschap, zijn economische theorie, zijn geschiedenisverklaring, zijn filosofie. Maar dit wapen kan slechts dienst doen als het een k l a s s e -wapen is, gehanteerd wordt door de k l a s s e . Het proletariaat kan niet zijn eigen hooge priesters scheppen. De proletarische wetenschap kan slechts een wapen zijn als hij door de heele klasse wordt begrepen en gehanteerd. Daarom is het de taak van ieder arbeider zich de beoefening van deze proletarische wetenschap eigen te maken en hem verder te verbreiden.

September 1935

G.I.C.

VOORREDE.

Hier mocht de plaats zijn, om tot den welwillenden lezer zoowel als tot den onwelwillenden kritikus eenige ophelderende woorden te richten, die de persoonlijke verhouding van den schrijver tot zijn werk betreffen. Het eerste verwijt, dat ik verwacht, is gebrek aan geleerdheid, dat zich meer nog indirekt, tusschen de regels, dan in het werkje zelf direkt verraaft. Hoe durft gij, vraag ik mij zelf af, het publiek uw bewerking van een onderwerp voorleggen, dat door de helden der wetenschap, o.a. door Aristoteles, Kant, Fichte, Hegel, enz. bewerkt geworden is, zonder nog alle werken van uw beroemde voorgangers grondig te kennen? Zult gij niet, in het beste geval, het reeds lang volbrachte herhalen?

Ik antwoord: Het zaad, dat de filosofie in het aardrijk der wetenschap heeft geplant, is lang reeds opgegroeid en heeft zijn vruchten gedragen. Wat de geschiedenis aan den dag brengt, ontwikkelt zich geschiedkundig, drijft, groeit en vergaat, om in v e r n i e u w d e n v o r m eeuwig voort te leven. De oorspronkelijke daad, het origineele werk is slechts vruchtbaar in kontakt met de verhoudingen en betrekkingen van den tijd, die het baarde; ten slotte echter wordt het tot een leege schaal, die haar kern aan de geschiedenis heeft afgegeven. Wat de wetenschap van het verleden positiefs produceerde, leeft niet meer in de letter van den schrijver, maar is meer dan geest, is vleesch en bloed geworden in de tegenwoordige wetenschap. Om b.v. de produkten der natuurkunde te kennen en daarbij iets nieuws te produceeren, is het geen vereischte, eerst de geschiedenis van deze wetenschap te bestudeeren en de tot nu toe ontdekte wetten aan de bron te scheppen. Integendeel, het geschiedkundig onderzoek zou waarschijnlijk voor de oplossing van een bepaald natuurkundig vraagstuk slechts hinderlijk zijn, daar de geconcentreerde kracht noodzakelijk meer tot stand brengt, dan de verdeelde. In dezen zin reken ik mij het gebrek aan ander soort kennis ten goede, omdat ik juist daardoor aan de kennis van mijn bepaald objekt des te zekerder ben gewijd. Dit objekt te onderzoeken en alles te leeren, wat er in mijn tijd van bekend is, heb ik mij ernstig toegelegd. De geschiedenis der filosofie heeft zich in zoo ver in mijn individualiteit herhaald, als ik met de behoefte naar een kompakte, systematische wereldbeschouwing sedert mijn vroege jeugd te spekulieren uitging, en ten slotte de bevrediging in de inductieve kennis van het menschelijk denkvermogen gevonden vermeen.

En het is niet het denkvermogen in zijn menigvuldigen verschijning, het zijn n i e t d e v e r s c h i l l e n d e m a n i e r e n d a a r v a n , maar zijn a l g e m e e n - s t e v o r m , zijn algemeen wezen, dat mij bevredigde en wat bloot te leggen mijn doel is. Mijn objekt is derhalve zoo eenvoudig en speciaal mogelijk, zoo absoluut eenvoudig, dat mij zijn menigvuldige blootlegging moeilijk en veelvuldige herhalingen bijna onvermijdelijk werden.

Tegelijkertijd is de vraag naar het wezen van den geest een populair onderwerp, dat niet slechts door filosofen van het vak, maar door de wetenschap in het algemeen is ontgonnen.

Derhalve moet ook, wat tot de kennis van het onderwerp de geschiedenis der wetenschap heeft bijgedragen, in de wetenschappelijke beschouwing van den tegenwoordigen tijd algemeen levend zijn. Aan deze bron mocht ik genoeg hebben.

Zoo mag ik dus trots mijn auteurschap bekennen, geen professor der filosofie, maar van professie een handwerker te zijn. Aan diegenen die mij daarom de oude waarschuwing mochten toeroepen: "schoenmaker, blijf bij je leest!" antwoord ik met Karl Marx: "Ulterior nec plus ultra van handwerkmatige wijsheid werd tot een vreeselijke dwaasheid van het oogenblik af, dat de horlogemaker Wabt de stoommachine, de barbier Arkwright den kettingstoel, de juwelier-arbeider Fulton de stoomboot heeft uitgevonden." Zonder mij tot deze grooten te willen rekenen, mag toch hun voorbeeld mij tot nadjvering dienen. Bovendien is ook de natuur van mijn onderwerp nog in het bijzonder op de klasse aangewezen, waartoe te behooren ik, zoo al niet de eer, dan toch het genoegen heb.

Ik ontwikkel in dit geschrift het denkvermogen als orgaan van het algemeene. De lijdende, de vierde, de arbeiders-stand is in zoover pas de ware drager van dit orgaan, als de heer-schenden de standen door hun bijzondere klassebelangen verhinderd zijn, het algemeene te erkennen. Wel heeft deze beperking in de eerste plaats betrekking op de wereld der menschelijke verhoudingen. Maar zoolang deze verhoudingen niet algemeen menschelijk, maar klasseverhoudingen zijn, moet ook de beschouwing der dingen door dit bekrompen standpunt zijn bepaald. Objektieve kennis veronderstelt subjectief theoretische vrijheid. Voordat Kopernikus de aarde zich bewegen en de zon stil staan zag, moest hij van zijn aardisch standpunt abstraheeren. Omdat nu voor het denkvermogen alle verhoudingen voorwerp zijn, moet het van alle abstraheeren, omg. zich zelf rein of waar te begrijpen. Omdat wij alles slechts door middel van het denken begrijpen, moeten wij van alles afzien om het reine, het denken in het algemeen te erkennen. Deze taak was te moeilijk, zoolang de mensch zich aan een beperkt klasse-standpunt gebonden vond. Eerst een historische ontwikkeling die zoover gevorderd is, om naar de oplossing der laatste heer-en knechtschap te streven, kan zoover de vooroordeelen ontberhen, om het oordeel in het algemeen, het kenvermogen, den hoofdarbeid waar of naakt te begrijpen. Eerst een historische ontwikkeling, die de direkte algemeene vrijheid der massa in het oog hebben kan-en daartoe behooren wel zeer miskende historische voorwaarden -eerst de nieuwe aera van den vierden stand vindt het geloof aan spoken zoover ontbeerlijk, om den laatsten schepper van alle spokerij, om den reinen geest te kunnen ontmaskeren. De mensch van den vierden stand is eindelijk "rein" mensch. Zijn belang is niet meer klasse-, maar massa-belang, belang der menschheid. Het feit, dat ten allen tijde het belang der massa met het belang der heerschende klasse verbonden was, dat niet slechts ondanks, maar juist door

HET WEZEN VAN DE MENSCHELIJKE HOOFDARBEID.

door

Joseph Dietzgen.

Vertaling van Herman Gorter.

Inhoud:

I.	Inleiding.....	blz.	1
II.	Het reine verstand of het denkvermogen in het algemeen.....	blz.	13
III.	Het wezen der dingen.....	blz.	29
IV.	De praktijk van het verstand in de natuurwetenschap.....	blz.	49
	a. Oorzaak en werking.		
	b. Geest en materie.		
	c. Kracht en stof.		
V.	"Praktisch verstand" of moraal.....	blz.	65
	a. Het wijze, het verstandige.		
	b. Het zedelijkegoede.		
	c. Het Heilige.		

Uitgegeven door de G.I.C.

Verbeteringen.

Verschiillende regels zijn bij het afdrukken niet duidelijk overgekomen. Wij verzoeken dit als volgt aan te vullen.

Blz. 3 geheel bovenaan moet zijn:

materieele dingen verlaat en zich tot de abstracte zoogenaamde filosofische onderwerpen wendt, in zaken van algemeene wereld-

Blz. 2 geheel bovenaan moet zijn:

bijzonder gilde worden overgelaten. Wel zegt Lasalle met recht "het denken zelf is in dit tijdvak der verdeeling van arbeid tot

Blz. 4 geheel bovenaan moet zijn:

die het zelfstandig naamwoord van het werkwoord scheidt, zal daar even als hier met ~~GELIJKE~~ ZEKERHEID onderscheiden.

Blz. k7, 4e regel van boven:

GEESTELIJKEN, ENKELVOUDIGEN VORM

Blz. 17, 11e regel van bovenaf:

het denkvermogen maakt uit ieder zinnelijk deel een abstract geheel.

Blz. 17, 7e regel van onderen:

verschijnsel is product van subject en object.

Blz. 29, 4e regel van onderen:

..om werkelijk te zijn, een voorwerp, stof, materiaal noodig.

Blz. 31, bovenaan moet zijn: slechts van vormen wisselt,

Blz. 35, geheel bovenaan moet zijn:

Het denkvermogen in contact met de verschijnselen van de

VOORWOORD blz. II regel ²³ ~~22~~ van boven af moet zijn:
die in veel meerdere mate door de werkelijkheid....